

Νεοελληνικός Πολιτισμός

Ενότητα 9: Τα διλήμματα του Εξευρωπαϊσμού

Γρηγόρης Πασχαλίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής
Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ
Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τα διλήμματα του εξευρωπαϊσμού

Νεοελληνικός Πολιτισμός

Τα ζητήματα

- Μια αμφίβολη/αμφίρροπη ταυτότητα.
- Πόσο Ευρωπαίοι αισθανόμαστε ή θέλουμε να είμαστε ? Η διαχρονική επιμονή μιας ριζικής αμφιθυμίας σχετικά με την «Ευρωπαϊκότητα» μας.
- Βασική αντινομία: Διεκδίκηση της αρχετυπικά ευρωπαϊκής ταυτότητας μας (Ελλάδα = κοιτίδα της Ευρώπης) αλλά μαζί και απάρνηση της ευρωπαϊκότητας ως απειλή για εθνική αλλοτρίωση και ετεροκαθορισμό.

Εθνοπλασία και διασπορά

1^η διάσταση:

- Η ιδέα της συγκρότησης ενός αυτοδιάθετου ελληνικού κράτους γεννήθηκε στην Ευρώπη, στην ελληνική διασπορά.
- Ο πρωταγωνιστικός ρόλος των διασπορικών κοινοτήτων στην εθνοπλαστική φαντασία δεν είναι κάτι μοναδικό: το ίδιο συνέβη και σε περιπτώσεις άλλων εθνικών κρατών.

Το ιδιαίτερο μονοπάτι

2^η διάσταση:

- Παρ' όλες τις σημαντικές ομοιότητες με άλλα εθνοπλαστικά εγχειρήματα ιδιαιτερότητα ελληνικού μονοπατιού.
- Η ίδια η Ευρώπη είχε συλλάβει/προσδιορίσει τον εαυτό της ως απόγονου/κληρονόμου της αρχαίας Ελλάδας.
- Η ιστορική συγκρότηση της έννοιας της Ευρώπης ως ενός διακεκριμένου – προνομιακού μέρους του κόσμου.

Το ευρωπαϊκό αφήγημα και η αρχαία Ελλάδα

- Η στιγμή της ευρωπαϊκής αυτοσυνειδησίας συνδέεται με την κατασκευή μιας γενεαλογίας, ενός βιογραφικού αφηγήματος γένεσης-καταγωγής και κοινής πολιτιστικής ταυτότητας.
- Γενέθλια στιγμή: στις ακτές του Αιγαίου, στην Κλεισθενική μεταρρύθμιση (δημοκρατία), στα φιλοσοφικά, επιστημονικά και πολιτικά επιτεύγματα της κλασικής εποχής.

Ο ρόλος της αρχαίας Ελλάδας

- Η αντίληψη για το θεμελιωτικό ρόλο της αρχαίας Ελλάδας γνωρίζει έξαρση στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, με την ανάπτυξη του (νέο)κλασικισμού και ακολούθως του Διαφωτισμού.
- Υιοθέτηση αυτής της ιδέας από τις διασπορικές κοινότητες που προχωρούν να διαμορφώσουν το πρόταγμα μιας Ελλάδας που διεκδικεί τη δικαίωση και παλινόρθωσή της.
- Στο πλαίσιο της στενής συνομιλίας μεταξύ διασπορικών κοινοτήτων και ευρωπαϊκού νεοκλασικισμού αναπτύσσεται μια σχέση αμοιβαίας σύστασης ελληνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Οργανική σχέση και προβλήματα

- Η οργανική σχέση μεταξύ ελληνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας εξελίσσεται σε πηγή αμοιβαίας αμφιρρέπεια και αμφιθυμίας.
- Στη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης ξεκινούν τα προβλήματα : τα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων διαψεύδουν την εξιδανίκευση της Ευρώπης, ενώ παράλληλα, ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος διαψεύδει εξιδανίκευση της Ελλάδας.

Ανατολή ή Δύση

- Συζήτηση των διασπορικών διανοουμένων για τη μελλοντική μορφή της ελληνικής κοινωνίας και τη σχέση της με την Ευρώπη.
- Διαφωνίες-αντιθέσεις για την ταυτότητα/αποστολή της Ελλάδας: Ανατολή ή Δύση?
- Η στάση του Α.Κοραή:
  - Έμφαση σε εκπαίδευση του γένους.
  - Ισορροπιστική προσέγγιση.
  - Διαδικασία της μετακένωσης.

Διαφωνίες και εντάσεις

- Καθ' όλη την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα μόνιμη ένταση με την Ευρώπη: σύγκρουση ευρωπαϊστών και αντί-ευρωπαϊστών.
- Η Μεγάλη Ιδέα : η στροφή στην Ανατολή και εθνικός αλυτρωτισμός.
- Ποικιλόμορφες επιρροές από τη Δύση στην καθημερινότητα: αντιστάσεις/ενστάσεις.

Η ένωση με την Ευρώπη

- Στους Βαλκανικούς Πολέμους εδραιώνεται διεθνώς το στερεότυπο του βίαιου/επιθετικού Έλληνα – και γενικότερα των παθολογικών Βαλκανίων.
- Α & Β Παγκόσμιοι Πόλεμοι: στην εμπειρία του πολέμου ο ελληνικός πληθυσμός νιώθει πως είναι κομμάτι της Ευρωπαϊκής ιστορίας.
- Οι πόλεμοι ενώνουν την Ευρώπη: σφυρηλατεί την αυτό-συνειδησία της και αντιλαμβάνεται την ανάγκη ενοποίησης της ως εγγύηση ειρήνης και αμοιβαίας ασφάλειας.

Η θέση της Ελλάδας στην Ευρώπη

- Η Ελλάδα στο μεταίχμιο των 2 στρατοπέδων της μεταπολεμικής εποχής: χώρος σύγκρουσης των 2 κόσμων.
- Το τραύμα της μεταιχμιακής ζώνης.
- Αντιφατική σχέση με την Ευρώπη στην μεταπολεμική εποχή.
- Η Ελλάδα πλησιάζει στην Ενωμένη Ευρώπη στην αμέσως μεταπολεμική εποχή.
- Η θέση της Ευρώπης και η κατάσταση της Ελλάδας: Επιχειρήματα.

Η Ελλάδα μοιρασμένη

- Η Ελλάδα διχασμένη όσον αφορά την ένταξη στην Ευρώπη.
- Το ζήτημα της Ευρώπης από τότε εμφανίζεται τακτικά και πάντα γύρω από τους άξονες που γνωρίζουμε από το 19^ο αιώνα: αλλοτρίωση – ετεροκαθορισμός.
- Η δραχμή και το ευρώ: η άενη επιστροφή του κλασικισμού.
- Το ευρώ και η εθνική κυριαρχία στο επίκεντρο της σύγχρονης δυσφορίας για την Ευρώπη: αναβίωση της παλιάς διαίρεσης σε ευρωπαϊστές και αντι-ευρωπαϊστές.

Εθνική ταυτότητα και ευρωπαϊκό όνειρο

- Οι βασικότερες ενστάσεις είναι πολιτικές και πολιτισμικές: Μειωμένη κυριαρχία – απειλή πολιτιστικής ταυτότητας.
- Βασικά διλήμματα – ερωτήματα.
- Ανασφάλεια για εθνική ταυτότητα.
- Το ευρωπαϊκό όνειρο εξακολουθεί να μας είναι ανοίκειο.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γρηγόρης Πασχαλίδης.
«Νεοελληνικός Πολιτισμός. Τα διλήμματα του Εξευρωπαϊσμού». Έκδοση: 1.0.
Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS193/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

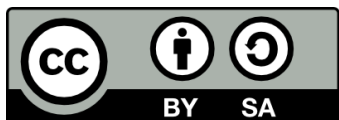
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: <Γιομελάκης Δημήτριος>
Θεσσαλονίκη, <Εαρινό Εξάμηνο 2013-2014>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

